

AVRUPA'DA TÜRKOLOJİ

EDITOR

ÖZTÜRK EMİROĞLU

AKCAG

AVRUPA'DA TÜRKOLOJİ

Editor
Özürk EMİROĞLU

ISBN
978-605-342-058-8

Akçağ Yayınları: 1629
Türk Dili ve Dilbilimi: 190

1. Baskı: Ankara 2020

Makalelerin içeriği ile ilgili
tüm hukuki sorumluluk yazarlarına aittir.

Kültür Bakanlığı Yayıncılık
Sertifika No: 44.297

© Akçağ Yayınları 2020
Fikir ve Sanat Eserleri Yasası gereğince bu eserin yayını hakkı
anlaşılmalı olarak Akçağ Yayınları'na aittir. İhtisat kısmen ya da
tamamen çoğaltılıp yayımlanamaz.

Baskı: Kırsal Basım Sn.
Yeniçe Mah. Çiftlik Yolu
No. 3 Etimesoğlu / Ankara

AKÇAĞ BASIM YAYIM PAZARLAMA A.Ş.
Çalkışkaç Cad. No. 37/B Çankaya/Ankara

Tel : 0 312 432 17 98 - 433 86 51
Faks: 0 312 432 28 52

www.akcag.com.tr
akcag@akcag.com.tr

AKÇAĞ

II. a. Macaristan Bilimler Akademisi	359
II. b. Macaristan'da Turancılık ve Turan Cemiyeti	360
II. c. Macaristan Üniversitelerinde Türkoloji	360
II. ç. Macaristan'da Türkolojinin Gelişimine Katkısı Olan Önemli Türkologlar	361
III. Türkoloji Kaynaklarının Bulunduğu Kütüphaneler ve Arşivler	369
III. 1. Macar Bilimler Akademisi Şarkiyat Kütüphanesi ve El Yazmaları ile Eski Kitaplar Bölümü	370
III. 2. Szeged Bilimler Üniversitesi Şarkiyat Koleksiyonu	371
III. 3. Gyöngy Hazası Özel Koleksiyonu	372
IV. Şarkiyat ve Türkoloji ile İlgili Süreli Yayınlar	372
Kaynaklar	373

**XVI. KUZAY MAKEDONYA'DA TÜRKOLOJİ: Prof. Dr. Mariya
LEONTİK** 375

I. Makedon-Türk Münasebetlerine Kısa Bir Bakış	375
II. Kuzey Makedonya'da Türkçe ve Türkoloji	377
II. 1. Üsküp Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü	377
II. 2. Üsküp Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi Aziz Kliment Ohridski Pedagoji Fakültesinde Türkçe Eğitim	380
II. 3. Üsküp Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi Dram Sanatları Fakültesi Türkçe Bölümü	380
II. 4. Ştip Gotse Delçev Üniversitesi Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü	382
II. 5. Tetovo Devlet Üniversitesi Felsefe Fakültesi Şarkiyat Bölümü	383
III. Kuzey Makedonya'nın Farklı Kurumlarında Türk Dili, Edebiyat, Kültürü, Medeniyeti ve Tarihi ile İlgili Çalışmalar	384
IV. Kuzey Makedonya'da Edebiyat ve Tarih Eserleri Çeviri Etkinliği	385
V. Kuzey Makedonya'nın Farklı Kurumlarında Bulunan Türkoloji Kütüphaneleri	387
VI. Türkoloji Konularının Yer Aldığı Süreli Yayınlar	389
Kaynaklar	390

XVII. POLONYA'DA TÜRKOLOJİ: Prof. Dr. Özgürk EMİROĞLU 393

I. Türklerle Polonyalıların İlk Münasebetleri	393
II. Polonya'da Türkolojinin Gelişimi	394
II. a. İstanbul'da Polonya Şark Okulu	396

KUZEY MAKEDONYA'DA TÜRKOLJİ

Prof. Dr. Mariya LEONTİK*

I. Makedon-Türk Münasebetlerine Özet Bakış

Bugünkü Kuzey Makedonya Cumhuriyeti¹ yüzölçümü (25713 kilometre kare) bakımlarından Avrupa'nın güneydoğusunda ve Balkanların merkezinde bulunur. Kuzeyde Sırbistan, kuzeydoğuda Kosova, doğuda Bulgaristan, güneyde Yunanistan, batıda ise Arnavutluk Makedonya'nın komşularıdır. Makedonya'da nüfus olarak Makedonlar dışında pek çok etnik grup yaşamaktadır. Bir kısmı şunlardır: Arnavutlar, Türkler, Romanlar, Sırlar, Boşnaklar ve Ulahlar.

Makedonya'nın gelişmesinde şu dönemler önemlidir: Tarihöncesi dönem, Antik dönem, Bizans dönemi, Osmanlı dönemi, Balkan Savaşları dönemi, I. ve II. Dünya Savaşları dönemi, Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti dönemi ve bağımsız Makedonya Cumhuriyeti dönemi. Bütün bu dönemler Makedon halkını ve bu bölgede yaşayan diğer halkları etkilemiştir. Ayrıca bu dönemlerin Büyük İskender zamanından beri konuşulan Makedon diline ve bu bölgede konuşulan Arnavut, Sırp ve Ulah dillerine etkisi vardır.

Makedonların ve Türklerin yoğun münasebetleri Osmanlı döneminde gerçekleşir. Kosova Savaşı'ndan sonra (1389), Osmanlılar, Makedonya topraklarına yayılmaya başlar. 6 Ocak 1392'de Osmanlılar Üsküp'ü (ö dönemde şehrin adı Skopye, Osmanlı döneminde adı Üsküp, Osmanlı döneminden sonra şehrin adı tekrar Skopye olarak resmileşir) fethettikten sonra bugünkü Makedonya'nın bütün toprakları Osmanlı İmparatorluğu'nun idaresi altına girer. Yeni kanunlar, yeni resmi dil, yeni hayat tarzı, yavaş yavaş bu bölgede yaşayan halkları ve bu bölgede konuşulan dilleri etkiler ve bunların izleri bugüne kadar gelebilmiştir. Bu etki XVI. yüzyılda belirginleşmiş, XIX. yüzyılda ise doruğa ulaşmıştır. Prof. Dr. Yanko Kaņeski'ye göre bu dönemde birçok anonim Makedon dilcinin rolü büyüktür: *"O dönemde Osmanlı İmparatorluğu'nun daha büyük şehirlerinden biri olan Iskenderiye'de (Mısır) uzun dönem kalan babam, Kosto Kaņeski, Arapçayı ve Türkçeyi mükemmel öğrenip kullanarak bu anonim dilcilerden biri olur. Bugün de günlük konuşmada kullanılan birçok terimin benimsenmesini sağlar."*² Böyle bir atmosferde, Makedon aydını Görgi Pulevski'nin Makedonca - Arnavutça - Türkçe - Yunanca Sözlük'ü (1873) ve Makedonca - Arnavutça - Türkçe Sözlük'ü (1875) basılır.

Balkan Savaşları'ndan sonra (1912-1913) Osmanlılar Balkan'ları kaybedince yeni kanunlar, yeni resmi dil, yeni hayat tarzı, bu etkiyi azaltmış fakat beş asırlık münasebet her iki halkın kolektif belleğinde unutulmaz yakınlık hissini korumuştur. Bunun en büyük sebebi olarak Makedonya'daki Türkleri ve Türkiye göçmenleri ile Türkiye'deki Makedonları ve Makedonya göçmenlerini gösterebiliriz. Bu yakınlığı karşılıklı olarak şimdiki ve gelecek nesiller farklı kurumların (Makedonya'daki ve Türkiye'deki kültür merkezleri, kültür dernekleri, Makedonya-Türkiye dostluk dernekleri, eğitim kurumları vs.) farklı faaliyetleriyle bilinçli olarak geliştirmelidir. Üniversiteler, bu farklı faaliyetleri gerçekleştirmek için eleman yetiştirerek bu alanda önder olabilir. Bunu Makedonya'da gerçekleştiren Üniversiteler ve Bölümler şunlardır: Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi Blaje Koneski Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı

* Gotse Delçev Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi. E-posta: marija.leontik@ugd.edu.mk

¹ İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda, 29 Ekim 1943 yılında Makedonya'yı da içeren Demokratik Federal Yugoslavya kuruldu; 29 Ekim 1945'te Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyeti oldu; 7 Nisan 1963 yılında adı Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti olarak değiştirildi. Bu devletin adı siyasi gelişmelerin neticesinde değişirken doğrudan Makedonya'nın adını da etkiledi. Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyeti içinde Makedonya Halk Cumhuriyeti 16 Nisan 1945'te kuruldu. 1963 yılından 1991 yılına kadar ülkenin adı Sosyalist Makedonya Cumhuriyeti idi. Makedonya, 8 Eylül 1991 yılında Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti'nden en fakir ülke olarak ayrılıp bağımsızlığını ilan etti ve adı Makedonya Cumhuriyeti oldu. Türkiye Cumhuriyeti, Makedonya'nın bağımsızlığını anayasasındaki adıyla (Makedonya Cumhuriyeti) karşılıksız ilk tanıyan 'dev' ülkelerden biri oldu ve bu 'minyatür' ülkeye karşı desteğini, dostluğunu ve güvenini ispatlamış oldu. 2019 yılında ülkenin adı Kuzey Makedonya Cumhuriyeti oldu.

² Yanko Kaņeski, 2015, s.8.

Bölümü, Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi Kliment Ohridski Eğitim Fakültesi, Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi Millî Tarih Enstitüsü Osmanlı Dönemi Bölümü, Gotse Delçev Üniversitesi Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü ve Tetovo Devlet Üniversitesi Felsefe Fakültesi Şarkiyat Bölümü. Türkiye’de bunu gerçekleştirmek için İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Slav Dilleri ve Edebiyatları Bölümünde 1985-1986 eğitim yılından itibaren Makedon Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı vardır.

II. Kuzey Makedonya’da Türkçe ve Türkoloji

II.1. Üsküp Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi Blaje Koneski Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

II. Dünya Savaşı’ndan sonra Makedonya Cumhuriyeti’nde 24 Nisan 1949’da kurulan ilk üniversite Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi’dir (<http://www.ukim.edu.mk>; ukim@ukim.edu.mk). 1946’da üç fakülte ile çalışmaya başlayan üniversitenin kapsamı bugün yirmi üç fakülteye ulaşmıştır. Filoloji Fakültesi (<http://www.flf.ukim.edu.mk>) 16 Aralık 1946 yılında Felsefe Fakültesinin bünyesinde ilk Makedon fakültesi olarak kurulmuştur. Filoloji Fakültesine Blaje Koneski ismi 1995 yılında verilmiştir. Blaje Koneski Filoloji Fakültesinde on bir bölüm vardır. 1976/77 eğitim yılında Prof. Dr. Olivera Yaşar-Nasteva’nın girişimiyle Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü kurulmuştur. Her yeni Bölüm yetkili elemanlar ortaya çıktıktan sonra kurulabilir. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü de bundan istisna değildir.³

Olivera Yaşar - Nasteva⁴, eşi Bojidar Nastev ile Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümünden yüksek başarıyla mezun olmasına rağmen (1949), asistanlık yaptığı Blaje Koneski’nin tavsiyesi üzerine ve ailesindeki Türk kökenlilerin hatırasına (Kumbaracı ailesinin kızı, Yahya Kemal Beyatlı ile de aynı soyağacı içinde yer almaktadır) “Турските лексички елементи во македонскиот јазик” (“Makedoncada Türk Leksik Unsurlar”) adlı doktora tezini savunup (1962) Guney Slav ve Balkan Dilleri Bölümünün çalışması için büyük katkı vermiş ve diğer bölümlerin açılmasına zemin hazırlamıştır. O zamanlar kimsenin seçme lüksü olmadığından, her iyi dilbilimci farklı bir alan doldurmalıydı. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün ilk kadrolu elemanı olan Olivera Yaşar-Nasteva’dan sonra bölüme, birer yıl ara ile Arif Ago ve Hamdi Hasan alınmıştır.⁵

Blaje Koneski Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü’nde kadrolu olarak Prof. Dr. Arif

³ Polonya Adam Mickiewicz Üniversitesi Türkoloji Bölümü’nün kuruluşu da buna benzer. 1919 yılında Polonya’da kurulan Poznan Üniversitesi’nde (1995’te üniversiteye Adam Mickiewicz adı verilir) 1982’de çalışmaya başlayan Prof. Dr. Henryk Jankowski, Adam Mickiewicz Üniversitesi’ndeki diplomalı ilk Türkolog olarak tarihe geçer ve 2002 yılında Türkoloji Bölümünü kurar. Bu konuda geniş bilgi için bakınız: Öztürk Emiroğlu, *Polonya’da Türkoloji*, Türk Dili Kurumu Yay., Ankara, 2017.

⁴ Olivera Yaşar-Nasteva, 25 Kasım 1922 yılında Belgrad’da (Sırbistan) doğdu. İlkokulu Üsküp’te, liseyi ise Belgrad’da bitirdi. Kiril ve Metodiy Üniversitesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümünden 1949 yılında mezun oldu. 1959 yılında üniversitede Blaje Koneski’nin asistanı oldu. O dönemde bu üniversitede çalışanlar, Blaje Koneski ile Olivera Yaşar-Nasteva arasında çok samimi ve güven dolu bir iletişim olduğunu söylüyorlar. Blaje Koneski her zaman Olivera Yaşar-Nasteva’nın onun çevresinde bulunmasını istemiş. Bu güven dolu hoca-asistan iletişimi bugün de iyi bir örnek olabilir. 1962 yılında Kiril ve Metodiy Üniversitesi’nde “Makedoncada Türk Leksik Unsurlar” adlı doktora tezini savunmuş. Blaje Koneski, 1962’de, Olivera Yaşar-Nasteva’nın doktora tezi için yazdığı raporda şunu diyor: “Bu çalışmayı okuduktan sonra geçmişte Balkan ortamında Türkçenin büyük etkisi olduğunu ve bizim onunla ilk bakışta tahmin ettiğimizden çok daha samimi iletişimde olduğumuzu hissediyoruz.” (Daktiloda yazılan bu raporu Olivera Yaşar-Nasteva’nın kızı, Bisera Nasteva, bana verdi). Aslında bu ‘samimi iletişim’ bugün de pekiyi aydınlatılmamış, Makedonların Türkçeye karşı duydukları yakınlık hâlâ bir gizem gibi devam etmektedir. Bu ‘samimi iletişimi’ büsbütün aydınlatmak için Türkçeyi ve Makedoncayı çok iyi bilen uzmanlar birçok çok yönlü araştırma yapmalıdır.

⁵ Abdülkadir Hayber, 1999, s. 304.

Ago⁶, Prof. Dr. Hamdi Hasan⁷, Prof. Dr. Mücahit Asimov⁸ (1999-2005) ve Prof. Dr. Sevin Alil-Arslan⁹ (1994-2017) çalışmışlardır. Prof. Dr. Vanço Boşkov dışarıdan destek olarak ders verir.¹⁰ Nizam Reşit (1983-1987), Hülya Davut (1993-1996) ve Mariya Leontik (1993-2000) asistan olarak çalışırlar. Bugün bu Bölüm'ün öğretim üyeleri: Prof. Dr. Fadıl Hoca¹¹, Prof. Dr. Oktay Ahmed¹², Prof. Dr. Nazım İbrahim¹³, Dr. Fatima Hocin¹⁴ ve Mr. Sena Arif-Şeşum'dur.¹⁵ Bu hocalar dışında yenilenen yıllık anlaşmalarla Prof. Dr. Aktan Ago (2011-2012) ve Osman Emin (2011-2017) ders vermişlerdir.

Blaje Koneski Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, kadro sıkıntısını Yugoslavya'nın ve Türkiye'nin değişik üniversitelerden misafir hocalar ve okutmanlar ile gidermektedir. Yugoslavya döneminde şu hocalar Bölüm'de ders vermiştir: Dr. Sebahat Mahmut (1979-1982), Dr. Nimetullah Hafız (1981-1990), Dr. Slavolyub Cinciç (1987-1990), Dr. Fehim Nametak ve Dr. Darko Tanaskoviç. Türkiye'den gelen hocalar ve okutmanlar Türkoloji yeniliklerini öğrencilere aktararak Bölüm'ün gelişmesine büyük katkıda bulundular.

1976/1977 eğitim yılından 1992/1993 eğitim yılına kadar Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde ana dili Türkçe olan veya Türkçeyi bilen öğrenciler Türk dili ve edebiyatı hocaları olmak için dört yıllık eğitim

⁶ Arif Ago, 14 Mart 1935 yılında Ohrid'de (Makedonya) doğdu. 1964 yılında, Belgrad Üniversitesi Şarkiyat Bölümünden mezun oldu. 1964-1965 akademik yılında Kliment Ohridski Yüksek Pedagoji Okulunda Türk dili hocası olarak görev yapmaya başladı. 1.12.1979'da Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde kadrolu olarak çalışmaya başladı ve emekliye ayrılincaya kadar (1.4.2001) ders verdi.

⁷ Hamdi Hasan, 17 Ekim 1945'te Dolna Banitsa köyünde (Aşağı Banisa, Gostivar, Makedonya) doğdu. Belgrad Üniversitesi Şarkiyat Bölümünden mezun oldu. 1.10.1980'de Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde kadrolu olarak ders vermeye başladı, 14.9.2011'de ise emekliye ayrıldı.

⁸ Mücahit Asimov, 16.12.1940 yılında Bitola'da (Manastır, Makedonya) doğdu. 1967 yılında Sarayevo Üniversitesi Felsefe Fakültesinin Şarkiyat Bölümünden mezun oldu. 1995 yılında Priştine Üniversitesi Felsefe Fakültesinin Şarkiyat Bölümünde (Kosova) doktora tezini savundu. 1973 yılından 1983 yılına kadar Priştine Üniversitesi Şarkiyat Bölümünde çalıştı. 1.10.1983'te Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde çalışmaya başladı. Sonra tekrar Priştine'ye döndü ve 1999 yılına kadar Priştine Üniversitesi Şarkiyat Bölümünde çalıştı. 1999 yılında Makedonya'ya geldi, 15.12.1999'da Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi Blaje Koneski Filoloji Fakültesinin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde öğretim üyesi oldu ve emekliye ayrılincaya kadar (30.11.2005) ders verdi. 2009 yılında Üsküp'te vefat etmiştir.

⁹ Sevin Alil 20 Mart 1971 yılında Üsküp'te (Makedonya) doğdu. 1993 yılında Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi Blaje Koneski Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. Bu Bölümde 20.2.1995'te başlayarak 2.2.2017'e kadar öğretim üyesi olarak çalıştı. Türkiye'de evlendi ve Çağ Üniversitesinde ders vermeye başladı.

¹⁰ Vanço Boşkov 8 Ocak 1934 yılında Negotino'da (Makedonya) doğdu. 1957 yılında Sarayevo Üniversitesi Felsefe Fakültesi Şarkiyat Bölümünden mezun oldu. 1963 yılından itibaren aynı fakültede çalıştı. Sonra Makedonya'ya geldi ve 1981 yılından itibaren Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde Osmanlı Türkçesi dersini verdi. 6 Şubat 1984 yılında Üsküp'te vefat etti.

¹¹ Fadıl Hoca, 10 Temmuz 1963 yılında Gostivar'da (Makedonya) doğdu. 1987 yılında Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi Blaje Koneski Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. Bu Bölümde 1.3.1988'den itibaren çalışmaktadır.

¹² Oktay Ahmed, 24 Kasım 1967 yılında Üsküp'te doğdu. 1993 yılında Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi Blaje Koneski Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. Bu Bölümde 1.7.1995'ten itibaren çalışmaktadır.

¹³ Nazım İbrahim, 1 Eylül 1963 yılında Vrapçište köyünde (Gostivar, Makedonya) doğdu. 1992 yılında Kosova'da Priştine Üniversitesi Filoloji Fakültesi Doğu Dilleri (Şarkiyat) Bölümünden mezun oldu. 1999 yılından itibaren Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi Blaje Koneski Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde çalışmaktadır.

¹⁴ Fatima Hocin, 16 Nisan 1963 yılında Üsküp'te doğdu. 1990 yılında Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi Blaje Koneski Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. 15.2.1991'den 2015 yılına kadar bu Bölümde kütüphaneci olarak çalıştı. 2015 yılında bu Bölümde Türk dili okutmanı görevine atandı.

¹⁵ Sena Arif-Şeşum, 28 Ekim 1959 yılında Ohrid'de (Makedonya) doğdu. 1982 yılında Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi Blaje Koneski Filoloji Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümünden, 1984 yılında ise Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. 1.10.1986'da Blaje Koneski Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde asistan olarak çalışmaya başladı, 1994 yılında ise Türk Dili okutmanı oldu.

gördüler. 1992/1993 eğitim yılında Bölüm’de ana dili Türkçe olmayan veya Türkçeyi bilmeyen öğrenciler için yeni bir grup açılır. Bölümün müfredatına göre ilk iki yılda Türkçeyi bilen ve bilmeyen öğrenciler ayrı okur, üçüncü ve dördüncü yılda ise birlikte dersleri dinler.

2004-2005 eğitim yılından itibaren Bölümde Bolonya Sistemi uygulanmaktadır, müfredatlar ise İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi ve Ankara Gazi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümlerinin müfredatlarına göre hazırlanır. Nazım İbrahim’e göre: *“Bölümün asıl amacı Makedonya’da Türk dilinde eğitim yapan okullara öğretmen yetiştirmektir. Fakat bölümden mezun olanların gazete, televizyon, radyo ve değişik alanlarda çalışarak, başarılar elde ettikleri de görülür”*.¹⁶

1991 yılına kadar Makedonya’daki filologlar yüksek lisans ve doktora tezlerini genellikle Yugoslavya’nın eğitim merkezleri olan Belgrad, Zagreb, Saraybosna ve Priştine’de hazırlayıp savundular. 1991 yılında Makedonya bağımsızlığını ilan eder. 1992/1993 eğitim yılında ise Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi Blaje Koneski Filoloji Fakültesi her bölümde yüksek lisans ve daha sonra doktora eğitimi başlar. 1992/1993 eğitim yılında Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde de yüksek lisans eğitimi, daha sonra ise doktora eğitimi başlar¹⁷. Türk dili ve edebiyatı ile ilgili mukayeseli çalışmalar, Blaje Koneski Filoloji Fakültesinin diğer bölümlerinde de vardır.¹⁸

II.2. Üsküp Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi Aziz Kliment Ohridski Pedagoji Fakültesinde Türkçe Eğitim

1947 yılında Aziz Kliment Ohridski Yüksek Pedagoji Okulu açılır. Başlangıçta Yüksek Pedagoji Okulunun beş grubu vardır. 1952 yılında on üç gruba çıkar. Bu grupların arasında Türkçe ve Arnavutça grubu da vardır. 1953’te Yüksek Pedagoji Okulunda on yedi grup oluşur. Gelecek yıllarda bu grupların sayısı toplumun ihtiyacına ve öğrencilerin ilgisine göre değişecektir. 1961 yılında eğitim alanındaki yeni reformlara göre Yüksek Pedagoji Okulu, Pedagoji Akademisi olur ve ilk eğitim için ayrı grup açılır. Eğitim alanındaki yeni reformla 1995 yılında iki yıllık Pedagoji Akademisi, dört yıllık Pedagoji Fakültesi olur. Bugün Pedagoji Fakültesinde üç grup vardır: 1. ilk eğitim öncesi grubu 2. ilk eğitim grubu ve 3. kütüphanecilik grubu. İlk eğitim öncesi ve ilk eğitim grubunda dersler Makedonca, Türkçe ve Arnavutça olarak verilmektedir. Böylece Aziz Kliment Ohridski Pedagoji Fakültesinde ilk eğitim öncesi ve ilk eğitim Türk hocaları da yetişmektedir. Bu fakültede Prof. Dr. Arif Ago Türkçe dersler vermiştir. Grubun gelişmesi için Türkçe eğitimi alanında emekliye ayrılan Prof. Dr. Yusuf Hamzaoğlu’nun¹⁹ büyük emeği vardır. Bugün bu fakültede Prof. Dr. Hülya Davut-Skuka²⁰ (Türkolog), Prof. Dr. Aida İslam²¹ (Türk müziği uzmanı) ve

¹⁶ Nazım İbrahim, 2013, s. 33.

¹⁷ Bölüm’deki yüksek lisans eğitiminin ilk öğrencileri Mariya Leontik, Oktay Ahmed ve Sevin Alil Arslan’dır. Bölüm’de ilk savunan tezler Sevin Alil’in (2000) ve Oktay Ahmed’in (2001).

¹⁸ Türk Dili ve Edebiyatı Bölümlerinde ve farklı enstitülerde çalışan hocaların çoğu Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesinde yüksek lisans tezini veya doktora tezini savunmuştur.

¹⁹ Yusuf Hamzaoğlu 1945 yılında Vrapçiş’te köyünde (Gostivar, Makedonya) doğdu. 1981 yılında Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi Blaje Koneski Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. 1980-1985 yılları arasında konuk öğretim üyesi olarak Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi Aziz Kliment Ohridski Pedagoji Fakültesinde ders verdi. 1985 yılında bu fakültenin öğretim üyesi oldu; 2010 yılında emekliye ayrıldı.

²⁰ Hülya Davut-Skuka, 26.4.1968’de Üsküp’te doğdu. 1992 yılında Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi Blaje Koneski Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. 16.2.1993’ten 1.2.1996’ya kadar Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde asistan olarak çalıştı. Daha sonra Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi Aziz Kliment Ohridski Pedagoji Fakültesinin öğretim üyesi oldu.

²¹ Aida İslam, 1966 yılında Üsküp’te doğdu. 2002 yılında Üsküp’te Müzik Sanatları Fakültesinden mezun oldu. 2001 yılında Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi Aziz Kliment Ohridski Pedagoji Fakültesinde öğretim üyesi olarak çalışmaya başladı. Yüksek lisans tezini 2002 yılında Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi Müzik Sanatları Fakültesinde savundu.

Dr. Adnan Kahil²² (kimya uzmanı) kadrolu olarak çalışmaktadır. Prof. Dr. Sevin Alil-Arslan (2011-2012) ve Prof. Dr. Mahmut Çelik (2012-) Pedagoji Fakültesinde dışarıdan destek olarak ders vermişlerdir.

II.3. Üsküp Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi Dram Sanatları Fakültesi Türkçe Bölümü

Dram Aktörleri Bölümü 1969'da Yüksek Müzik Okulunun içinde açılır. Böylece tiyatro, film ve televizyon için aktör yetiştirilmeye başlanır. 1979'da yeterli eleman yetiştikten sonra bu bölüm, Dram Sanatları Fakültesi olarak genişler. Bugün bu fakültenin Türkçe Dram Bölümünde Prof. Dr. Elyesa Kaso²³ ve Doç. Dr. Atilla Klinçe²⁴, Türk tiyatrosunda, filmde veya televizyonda çalışabilecek eleman yetiştirmektedir. Elyesa Kaso genç nesillere sahne oyunculuğunda Türkçe konuşma tekniğini, Atilla Klinçe ise sahnede Türkçe diksiyonunu öğretmektedir.

Azınlık Halk Tiyatrosu içinde faaliyet gösteren Türk Tiyatrosu 1950 yılında kurulmuştur. Türk Tiyatrosu daha sonra bağımsız bir kurum olmuştur. Risto Stefanoski'ye göre: "Üsküp Türk Tiyatrosu, Türkiye Tiyatroları yanı sıra, Balkanlarda ve dünyada yegâne profesyonel Türk Tiyatrosu sayılır... Türk Tiyatrosu kuruluş anından günümüze dek, geçen zaman dilimi içerisinde, üstlendiği rolüyle ve gerçekleştirdiği başarılı çalışmalarıyla, Türk milli kültürünün ve dolayısıyla Makedon kültürünün de, özellikle tiyatro sanatının gelişmesinde önemli bir faktör sayılır."²⁵

Kalifiyeli kadro yetiştirmek için başlangıçta kurslar düzenlenmiş, daha sonra eğitim Türkçe Dram bölümünde devam etti. Profesyonel sanatçılar tecrübelerini genç kuşaklara aktarmıştır. Burada Yücel Erten'in sözlerini hatırlatmakta yarar var: "Deyimi bağışlayın, bu 'minyatür' ülkedeki zengin tiyatro geleneğini ve pratiğini sevdim... Makedonya sahnelerinde, sanatın sözünü özgürce dillendirebilmesini sevdim... Türklerin ve Arnavutların 65 yıldır kendi dillerinde oyunlar sergileyen tiyatrolarının varlığını sevdim... Barakalarda barınan, ama üç dilde (Makedonca, Türkçe, Arnavutça) tiyatro eğitimi veren, üstelik yazarlık ve yönetmenlik bölümleri bulunan akademiyi sevdim... Maddi açıdan zengin diyemeyeceğimiz bir ülkenin, yarım yüzyılı aşan bir sürede, ulusal ve uluslararası festivallerini inatla sürdürmekteki ruh zenginliğini sevdim.. Ben Makedonya'nın canlı tiyatro hayatını sevdim..."²⁶

²² Adnan Kahil, 3.2.1960 yılında Üsküp'te doğdu. 1998 yılından itibaren Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi Aziz Kliment Ohridski Pedagoji Fakültesinde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır.

²³ Elyesa Kaso, 3.10.1961 yılında Gostivar'da (Makedonya) doğdu. 1985 yılında Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi Dram Sanatları Fakültesinden mezun oldu. 1985 yılından itibaren Türk Tiyatrosunda sanatçı olarak çalışmaktadır. 1994 yılında Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi Dram Sanatları Fakültesi Türkçe Bölümünde Türkçe diksiyon hocası oldu.

²⁴ Atilla Klinçe, 30.10.1958 yılında Gostivar'da (Makedonya) doğdu. 1980 yılından beri Türk Tiyatrosunda kadrolu sanatçı olarak çalışmaktadır. 1982 yılında Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi Dram Sanatları Fakültesinden mezun oldu. 2003 yılında Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi Dram Sanatları Fakültesi Türkçe Bölümünde Türkçe diksiyon hocası oldu. 2011 yılında "Сликата на Ориентот во делата на Орхан Памук" ("Orhan Pamuk'un Eserlerinde Şarki Tablosu", Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi; Danışman: Mişel Pavlovski) adlı yüksek lisans tezini savundu.

²⁵ Risto Stefanoski, 2009, s. 12-13.

²⁶ Yücel Erten, Emin Adımlarla Hedefe, 2015, s.14.

II.4. Ştip Gotse Delçev Üniversitesi Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Gotse Delçev Üniversitesi²⁷ 27 Mart 2007 yılında Makedonya Cumhuriyeti Meclisi tarafından kurulur. Üniversite 'Bolonya-Avrupa Kredi Transfer Sistemini' (EKTC) uygulamaktadır. 2007'de 7 fakülte ile öğretime başlayan Üniversite'nin 2008 yılında 13 fakültesi olmuştur. 2008-2009 eğitim yılında Filoloji Fakültesi eklenmiştir. 2009-2010 eğitim yılında, Filoloji Fakültesinin dekanı olan Prof. Dr. Violeta Dimova'nın²⁸ girişimiyle Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü açılmıştır. Violeta Dimova'ya göre: "Ştip Gotse Delçev Üniversitesi Filoloji Fakültesinin ilk dekanı olarak bugün bu zaman içinde, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü ile çok kaliteli bir iş birliğinin; eğitim, edebiyat, dil ve kültür alanında, Türkiye Cumhuriyeti ile Makedonya Cumhuriyeti arasında bir dostluk köprüsü teşkil ettiğini söyleyebiliriz."²⁹

Bu bölümde iki ana bilim dalı olarak: 'öğretmenlik grubu' ve 'çevirmenlik grubu' bulunmaktadır. Her iki grupta eğitim dört yıl sürmektedir. Fakültenin müfredatına göre ilk iki yılda öğrenciler birlikte okumakta, üçüncü yılda ise öğretmenlik ve çevirmenlik grubuna ayrılmaktadır.

Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde kadrolu olarak Prof. Dr. Mariya Leontik³⁰ ve Prof. Dr. Mahmut Çelik³¹ çalışmaktadır.

Makedonyalı ve Türkiyeli hocalar Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün aralıksız çalışmasına ve yoğun gelişmesine büyük katkıda bulunmaktadır. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün öğretmenlik ve çevirmenlik grubu için ilk eğitim-öğretim müfredatını Prof. Dr. Violeta Dimova'nın tavsiyesi ile Mariya Leontik ve Sevin Alil birlikte hazırlamıştır. Beş yılda bir yenilenen müfredatları, Mariya Leontik ve Mahmut Çelik birlikte hazırlamıştır. Onlar, her akreditasyonun yenilenmesinde bölümde veya Makedonya'da çalışan Türk hocalara danışmaktadır. Bu hususta özellikle Hüseyin Özbay'ın, Cemal Aksu'nun, Halil Açıkgöz'ün ve Zeki Gürel'in büyük katkıları vardır.

²⁷ www.ugd.edu.mk

²⁸ Violeta Dimova, 1955 yılında Üsküp'te (Makedonya) doğdu. 1978 yılında Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi Filoloji Fakültesinin Yugoslav Halklarının Edebiyat Tarihi Bölümünden mezun oldu. 1987 yılında aynı fakültede çalışmaya başladı, 1993'te yüksek lisans tezini, 2002'de ise doktora tezini savundu. 2007 yılında Gotse Delçev Üniversitesine geçti ve Filoloji Fakültesinin ilk dekanı ve öğretim üyesi oldu. Violeta Dimova'nın Filoloji Fakültesinin kurulmasında ve gelişmesinde büyük emeği vardır.

²⁹ Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Monografisi, 2016, s. 10.

³⁰ Mariya Leontik, 12 Mayıs 1967 yılında İstanbul'da (Türkiye) doğdu. 1992 yılında Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi Blaje Koneski Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. 7.10.1993 yılından 2000 yılına kadar Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde çalıştı. 1.11.2009 yılında Gotse Delçev Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün öğretim üyesi oldu.

³¹ Mahmut Çelik, 3 Ekim 1967 yılında Vrapçište köyünde (Gostivar, Makedonya) doğdu. 1995 yılında Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi Blaje Koneski Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. 3.12.2009 yılında Gotse Delçev Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde öğretim üyesi olarak çalışmaya başladı.

II.5. Tetovo Devlet Üniversitesi Felsefe Fakültesi Şarkiyat Bölümü

Tetovo Devlet Üniversitesi Felsefe Fakültesi Şarkiyat Bölümü 2009/2010 eğitim yılında açılmıştır³² Şarkiyat Bölümünün kurucuları Prof. Dr. İsmail Ahmedî³³ (Arabist), Prof. Dr. Adnan İsmailî³⁴ (Arabist), Prof. Dr. Mehdi Polisi³⁵ (Türkolog), Prof. Dr. Abdula Hamitî³⁶ (Türkolog), Prof. Dr. Muhamed Aruçî³⁷ (Osmanlıca uzmanı) bu bölümün ilk kadrolu öğretim üyeleridir. 2017/2018 eğitim yılında ise Prof. Dr. Süleyman Bakî³⁸ de öğretim görevlisi olarak çalışmaya başlar.

Bu bölümde Türk Dili ve Edebiyatı ile Arap Dili ve Edebiyatı iki anabilim dalı mevcuttur. Her iki ana bilim dalında eğitim dört yıl sürmektedir. Bölümün müfredatına göre ilk iki yılda öğrenciler birlikte okumakta, üçüncü yılda ise iki anabilim dalına ayrılmaktadır: Türk Dili ve Edebiyatı ve Arap Dili ve Edebiyatı.

Yunus Emre Enstitüsü, Turkoloji Projesi kapsamında Türkiye’den Turkoloji bölümlerine öğretim üyeleri göndermektedir. 2013/2014 eğitim yılından itibaren Şarkiyat Bölümünde iki ana bilim dalında yüksek lisans eğitimi başlamıştır. 2017/2018 yılından itibaren bölümde doktora eğitiminin de başlaması planlanmaktadır.

III. Kuzey Makedonya’nın Farklı Kurumlarında Türk Dili, Edebiyatı, Kültürü, Medeniyeti ve Tarihi İle İlgili Yapılan Çalışmalar

Kuzey Makedonya’nın farklı kurumlarında da önemli Türkoloji çalışmaları yapılmıştır.

Makedonya Bilimler ve Sanatlar Akademisi (MANU)³⁹, 23 Şubat 1967 yılında kurulmuştur. 1979’da Dr. Olivera Yaşar-Nasteva Makedonya Bilimler ve Sanatlar Akademisinin (MANU) üyesi olduktan sonra akademide birkaç Balkanoloji ve Türkoloji projesi başlatmıştır. Fakat erken ölümünden dolayı bunlardan bazıları tamamlanamamıştır. Bu dönemde “Турските елементи во јазикот и стилот на македонската народна поезија” (“Makedon Halk Şiirinin Dilinde ve Üslubunda Türkçe Elemanlar”, 1987) adlı eser tamamlanıp Akademi’de basılmıştır. Olivera Yaşar-Nasteva bilinçli olarak çalışmalarında Türk-Makedon dil ilişkilerine ağırlık vererek Türkologların daha sonra yapacakları çalışmalar için de iyi bir örnek ortaya çıkarmıştır.

³² international@unite.edu.mk

³³ İsmail Ahmedî, 10 Aralık 1947’de Kiçevo’da (Kırçova, Makedonya) doğdu. Irak’ta, Bağdat Üniversitesi Felsefe Fakültesinden mezun oldu. Yüksek lisans eğitimini 1978 yılında Kuveyt’te tamamladı. “Hafız Ali Korça-Hayatı ve Eserleri” başlıklı doktora tezini 1996 yılında Priştine Üniversitesi Filoloji Fakültesinde savundu.

³⁴ Adnan İsmailî, 1962 yılında Kumanova’da (Makedonya) doğdu. Priştine Üniversitesi Filoloji Fakültesi Şarkiyat Bölümünden mezun oldu. Aynı Bölüm’de “Arnavut Edebiyatında Yusuf ile Züleyha” başlıklı yüksek lisans tezini ve “Arnavutçadaki Arapça Kelimeler” başlıklı doktora tezini savundu. Logos-A yayınevinin müdürüdür.

³⁵ Mehdi Polisi, 27 Kasım 1953 yılında Dobovyan köyünde (Struga, Makedonya) doğdu. Priştine Üniversitesi Filoloji Fakültesi Şarkiyat Bölümünden mezun oldu. Aynı Bölüm’de 1988 yılında yüksek lisans tezini, 1997 yılında ise doktora tezini savundu. 21 Mayıs 2014’te vefat etti.

³⁶ Abdullah Hamitî, 12 Mayıs 1958’de Buyanovtsi şehrinde (Srbistan) doğdu. Priştine Üniversitesi Filoloji Fakültesi Şarkiyat Bölümünden mezun oldu. Aynı Bölüm’de yüksek lisans tezini ve doktora tezini savundu.

³⁷ Muhamed Aruçî, 22 Eylül 1956’da Gostivar’da doğdu. Lisans ve yüksek lisans eğitimini Kahire’de Ezher Üniversitesinde tamamladı. Doktora tezini Türkiye’de, Marmara Üniversitesinde savundu. 21 Mayıs 2013 yılında vefat etti.

³⁸ Süleyman Bakî, 1975 yılında Skopye’de doğdu. 1988 yılında Bursa Uludağ Üniversitesinden mezun oldu. Yüksek lisans eğitimini aynı üniversitede tamamladı. Doktora tezini 2012 yılında Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi Millî Tarih Enstitüsünde Osmanlı tarihi alanında savunmuştur.

³⁹ www.manu.edu.mk; manu@manu.edu.mk

Marko Çepenkov Folklor Enstitüsü⁴⁰ 6 Nisan 1950 yılında kurulmuştur. Bu kurumda, Türk folkloru alanında emekliğe ayrılan Prof. Dr. Sevim Piliçkova'nın⁴¹ büyük emeği vardır. Marko Çepenkov Folklor Enstitüsünde Prof. Dr. Aktan Ago'nun⁴² da katkıları unutulmamalıdır.

Millî Tarih Enstitüsü⁴³, 22 Temmuz 1948 yılında kurulur. Bu kurumun yedi bölümü arasında, XV. yüzyıldan XVIII. yüzyılın sonuna Osmanlı Dönemi Bölümü de vardır. Bölümün adı değiştirilip Osmanlı Döneminde Makedonya Tarihi Bölümü (XIX. yüzyılın başına kadar) olmuştur. Başlangıçta Osmanlı belgeleri toplanmış, Makedoncaya çevrilmiş ve yayımlanmıştır. Sonra bu belgeler üzerine bilimsel çalışmalar yapılmıştır. Bu bölümde kadrolu olarak Prof. Dr. Aleksandar Matkovski, Prof. Dr. Aleksandar Stoyanovski, Prof. Dr. Milka Zdraveva, Prof. Dr. Yovan Yanev ve Prof. Dr. Kemal Aruçi çalışıp emekliğe ayrılmışlardır. Bu bilim adamları, Prof. Dr. Panta Cambazovski, Prof. Dr. Arif Starova, Prof. Dr. Fetah İshak, Prof. Dr. Metodiya Sokolovski, Prof. Dr. Vanço Boşkov gibi uzmanlarla iş birliği yapıp önemli çalışmalar yapmışlardır. Halen bu bölümde kadrolu olarak Prof. Dr. Dragi Görgiev⁴⁴, Prof. Dr. Ahmet Şerif⁴⁵, Prof. Dr. Muzafer Bislimi, Prof. Dr. Vladimir Yanev ve Prof. Dr. Petar Todorov çalışmaktadır.

IV. Kuzey Makedonya'da Edebiyat ve Tarih Eserleri Çeviri Etkinliği

Genç nesillerin yetişmesi, gelişmesi ve yeni görüşlerle beslenmesi için edebiyat ve tarih çevirileri çok önemlidir. Edebiyat ve tarih çevirileri bir toplumun diğer kültürlerle ve medeniyetlere ne kadar açık olduğunu yansıtır. Aynı zamanda edebî çeviriler kültür köprüsü olduğundan iki toplumun ne kadar yakın olduğunu ve birbirine ne kadar değer verdiğini de göstermektedir. Birçok ülke farklı kültürleri ve edebiyatları yakınlaştırmak amacıyla edebiyat çevirisini teşvik edip destekler. Bunların arasında Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın TEDA-Türk kültür, sanat ve edebiyatının dışa açılma projesi (www.kultur.gov.tr ve tedaproject.gov.tr) ve Makedonya Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı'nın dışa açılma projesidir (www.kultura.gov.mk ve translation@kultura.gov.mk). Gelecekte bu projeler sayesinde Türkçeden Makedoncaya ve Makedoncadan Türkçeye çevrilmiş edebiyat ve tarih kitaplarının sayısı artacaktır.

Makedonya'da, *Sesler* dergisinin çeviri faaliyetleri, *Birlik*'te ve diğer yayınevlerinde yayınlanan iki dilli kitaplar, Makedonya'nın çoğu dergisinde Türk edebiyatından yayınlanan çeviriler, Struga Şiir Akşamlarına gelen Türk şairlerinin şiir çevirileri, bu topraklarda çevirinin gelişmesini hızlandırdı. Birçok gazeteci, yazar ve hoca geçmiş kuşakların çeviri kitaplarını okuyarak kendiliğinden çeviri yeteneğini geliştirmeye ve edindiği tecrübeyi genç nesillere aktarmaya mecbur kalmıştır. Bu konuda özellikle İlhami Emin'in büyük rolü vardır. Birçok kişi edebiyat çevirisinin değerini ve önemini bilmediği dönemlerde çevresinde bulunan yetenekli gençleri çeviri yapmaya teşvik eder ve tecrübelerini aktarır. Şimdi bilinçli olarak edebî çeviri atölyeleri ile gerçekleştirilmektedir. Örneğin Gotse Delçev Üniversitesi Filoloji Fakültesi

⁴⁰ <http://ifmc.ukim.mk>

⁴¹ Sevim Piliçkova, 28 Eylül 1946 yılında Üsküp'te doğdu. 1.7.1977'de Marko Çepenkov Folklor Enstitüsünde kadrolu olarak çalışmaya başladı, 14.9.2011'de emekliğe ayrıldı.

⁴² Aktan Ago, 10 Nisan 1976 yılında Üsküp'te doğdu. 1999 yılında Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi Blaje Koneski Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. 2013 yılında Marko Çepenkov Folklor Enstitüsünde kadrolu olarak çalışmaya başladı.

⁴³ www.ini.ukim.mk

⁴⁴ Dragi Görgiev, 28 Nisan 1963 yılında Strumitsa'da (Ustrumca, Makedonya) doğdu. 1986 yılında Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi Felsefe Fakültesi Tarih Bölümünden mezun oldu. 1991 yılında Saraybosna Üniversitesi Felsefe Fakültesi Şarkiyat Bölümünden mezun oldu. 1989 yılından beri Üsküp'te Millî Tarih Enstitüsünde çalışmaktadır. 2004 yılında Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi Felsefe Fakültesi Tarih Bölümünde Osmanlı belgeleri üzerinde hazırlanan "Населението во македонско-албанскиот граничен појас, 15-16 век" ("Makedonya-Arnavutluk Sınırında Yaşayan Halk, 15-16 Yüzyıl") başlıklı doktora tezini savundu.

⁴⁵ Ahmet Şerif, 22 Nisan 1954 yılında Üsküp'te doğdu. 1978 yılında Mısır'da, Kahire Al Azhar Üniversitesi Felsefe Fakültesi İslam Kültürü ve Medeniyeti Bölümünden mezun oldu. 1981 yılında Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi Felsefe Fakültesi Tarih Bölümünden mezun oldu. 1981 yılından beri Üsküp'te Millî Tarih Enstitüsünde çalışmaktadır.

yılda birkaç defa çevirmen dernekleri ile fakülte çapında farklı çeviri atölyeleri düzenlemektedir. 2017 yılında Gotse Delçev Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, genç kuşaklara edebî çeviriyi sevdirmek, öğrencileri daha yoğun çeviri yapmaya teşvik etmek için iki moderatör rehberliğinde çeviri yarışması düzenlemiştir.

Makedonya’da geçmişten bu yana Türkçeden Makedoncaya edebiyat ve tarih eserleri çevirisi yapılmıştır. Çevirmen sayısı az; genellikle yazarlar, Türkologlar, tarih uzmanları, gazeteciler ve edebiyat tutkunları çeviriyle uğraşmışlar. Bu çok doğal çünkü edebî çeviride kaynak metni hedef dile yeniden aktarmak için yetenek ve yetki, tarih çevirisinde ise tarih bilgisi ve yetki gerekir. Yazar, araştırıp bir dilde bir eser yaratır, çevirmen ise aynı eseri hedef dile aktarır. Çevirmen hem kaynak dile ve kültüre hem de hedef dile ve kültüre hâkim olarak başarılı edebiyat ve tarih çevirisi yapabilir. Bu açıdan Edith Grossman’ın sözlerini hatırlamak gerek: “Çeviri daha önce varlığından haberdar olmadığımız bir şeyi tanımamıza yardımcı olur, tanıdığımız bir şeyi ise farklı bir açıdan görmemizi ve ona farklı bir değer yüklememizi sağlar.”⁴⁶

Makedoncadan Türkçeye edebî çeviri etkinliğinin gelişmesinde geçmişte “Birlik” gazetesi, bugün ise Türk Tiyatrosu öncülük yapmaktadır. Türk Tiyatrosu tanınmış Makedon oyunlarını sahnelemek için eserleri ilk önce Türkçeye çevirmek zorunda kalmıştır.

Makedonya’da Türk tarihi ve medeniyeti ile ilgili Türkçeden Makedoncaya ve Osmanlı Türkçesinden Makedoncaya çeviriler epey zamandır yapılmaktadır. Makedonya Devlet Arşivi ve Millî Tarih Enstitüsü sayesinde tarih çevirisi özel alan çevirisi olarak gelişmiştir. Bu geleneği birkaç yayın evi de desteklemektedir. Dragi Görgiev, Ahmet Şerif, İlhami Emin, Ali Payaziti, Zeki Yusufoski, Muharem Yusufoski, Asude Abdul Koçan ve Zoran Spasovski Türkçeden Makedoncaya; Makedoncadan Türkçeye ise sadece Enver İlyas tarih eserleri çevirileri yapmıştır.

Makedonya’da çeviri eser zenginliğine katkı yapan isimler arasında Numan Aruç’un ifadesiyle şu isimleri hatırlamak gerek: “Makedonya’da bu alanın pirleri kıymetli hocaları Fettah Rauf, Kemal Aruç, Arif Starova, Necati Zekeriya, Fahri Kaya, İlhami Emin, Esad Bayram, Nusret Dişo Ülkü, Aleksandar Stoyanovski, Metodiya Sokolovski ve Aleksandar Matkovski gibi. Onların Türkoloji, Türkiyat, Şarkiyat ve Osmanlı araştırmaları tarihi alanındaki katkılarını çok değerlidir. Bunların manevi ve ilmi yönleri ayrı ayrı birer müessese gibi olup Makedonya’daki Türk-İslam kültürü ve medeniyetinin her biri abidevi şahsiyetleridir. Her birinin incelenmesi ve kamuoyuna tanıtılması, Makedonya’daki çağdaş Türkiyat ve Şarkiyat araştırmalarının kutup yıldızları olarak asla ihmal edilmemesi gereken sembol isimlerdir.”⁴⁷

Edebiyat çevirileri, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümlerinde çeviri veya edebiyat derslerinde okutulmaktadır. Gotse Delçev Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde okuyan birçok öğrenci orijinal eserleri ve çeviri kitaplarını kıyaslayarak çeviri hakkında birçok bitirme tezi hazırlayıp savunmaktadır. Orijinal eserler ve çeviri eserler aynı kütüphanede olsa bu tip çalışmalar birkaç misli artar. Millî Tarih Enstitüsünde tarih çevirileri yüksek lisans derslerinde okutulmaktadır. Doktora tezlerini hazırlayan öğrenciler de bu çevirilerden yararlanmaktadır.

Bütün bu çeviri eserler, Makedonya ile Türkiye arasındaki tarih ve kültür bağlarının ne kadar kuvvetli olduğunu göstermektedir. Makedon yayın evlerinin Türk eserlerine bu kadar büyük yer vermeleri takdire şayandır. Makedon okuyucunun Türk edebiyatını ve kültürünü bu kadar büyük ilgiyle tanıma ve takip etme isteği de övgüye değerdir. Bu kadar az çevirmenin ise büyük üretkenliği takdir edilmelidir.

⁴⁶ Edith Grossman, 2017, s. 10.

⁴⁷ Numan Aruç, 2011.

V. Kuzey Makedonya'nın Farklı Kurumlarında Bulunan Türkoloji Kütüphaneleri

Türk dili ve edebiyatı bölümleri kurulduktan sonra doğal olarak kitaplıklar oluşturulmaya başlanmıştır. Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi Blaje Koneski Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün ve Aziz Kliment Ohridski Pedagoji Fakültesinin Türkçe Eğitimi Grubunun Türkoloji Grubu ve Tetovo Devlet Üniversitesi Felsefe Fakültesi Şarkiyat Bölümünün kitaplıkları vardır. Blaje Koneski Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün kitaplığında Türkoloji ile ilgili 7500 kitap vardır. Kliment Ohridski Pedagoji Fakültesinin kütüphanesinde Türk çocuk edebiyatı ile ilgili kitaplar bulunmaktadır. Gotse Delçev Üniversitesi Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün üniversite kütüphanesi dahilinde Türkoloji kitaplığında 5500 kitap bulunmaktadır. Tetovo Devlet Üniversitesi Felsefe Fakültesinin dahilinde toplam 2000 Şarkiyat yayını içinde Türkoloji ile ilgili 1200 Türkçe kitap mevcuttur.

Makedonya Bilimler ve Sanatlar Akademisinin kütüphanesinde de Türkoloji ile ilgili kitaplar vardır. Olivera Yaşar-Nasteva vefat ettikten sonra ailesi onun kitaplığını Bilimler ve Sanatlar Akademisinin kütüphanesine bağışlamıştır (<http://ical.manu.edu.mk>).

Bunun dışında Üsküp Aziz Kliment Ohridski Millî Üniversite Kütüphanesinin üç milyon yayını arasında Türkoloji ile ilgili kitapları da bulmak mümkündür. Kitaplar nubsk.edu.mk, COBISS/OPAC web sayfasında taranabiliyor ve farklı ülkelerdeki kütüphanelerin aracılığıyla bu kütüphanenin yayınları yurt dışına ödünç alınabiliyor. Çağdaş Türkoloji kitapları dışında Aziz Kliment Ohridski Millî Üniversite Kütüphanesinde 3743 şarkiyat ile ilgili el yazması ve 6000 civarında da basılı kitap bulunmaktadır. Bunlardan 1050 cilt eser, Osmanlıca el yazmasıdır. Yunus Emre Enstitüsünün girişimiyle Aziz Kliment Ohridski Millî Üniversite Kütüphanesinde Farsça, Arapça ve Osmanlı Türkçesi toplam 3544 yazma eser dijital ortama aktarılmıştır. Dr. Yaşar Aydemir'in ve Dr. Abdülkadir Hayber'in "Makedonya Kütüphaneleri Türkçe Yazma Eserler Katalogu"nu bu kütüphanede ve Makedonya'nın birçok kütüphanesinde bulmak mümkündür. Bu esere göre Makedonya kütüphanelerinde toplam 1231 Osmanlıca el yazması eser tespit edilmiştir. Son dönemlerde bu el yazmaları Makedonya'daki ve Türkiye'deki bilimsel çalışmalar için kaynak oluşturmaktadır.

Makedonya Cumhuriyeti Devlet Arşivinde (www.arhiv.gov.mk) de Osmanlı dönemi ile ilgili önemli kaynaklar vardır. Manastır Kadılığı (1607-1912) ile ilgili 190 sicil defteri ve 40 000 Osmanlı belgesi bulunmaktadır. Bunun dışında farklı kaymakamlıklar, özellikle Prilep (1869-1912), Tetova (1869-1912), Ştip (1869-1912), Veles (Köprülü), Koçani, Kratovo, Kriva Palanka, Kumanovo ve Radoviş ile ilgili Osmanlı belgeleri var. Bu malzemeler de son dönemde bilimsel çalışmalar için kaynak olmuştur. Bu belgelerin bir kısmı Makedoncaya da çevrilmiştir. Çeviri kitapları ve onların kataloğunu da burada bulmak mümkündür. Bu kaynaklar Makedonya Cumhuriyeti Devlet Arşivinin kütüphanesinde kullanılmaktadır.

Yunus Emre Enstitüsü Üsküp Türk Kültür Merkezi (uskup@yee.org.tr), 26 Mart 2010'da açılır. Enstitü kütüphanesinde bulunan toplam 4.000 yayını içinde 2.500'e yakını Türkoloji ile ilgilidir. Bu kitaplar, kütüphanenin kayıt sisteminde bulunmaktadır. Eserler, Enstitüsünün kütüphanesinde de okunabilmekte ve on günlük bir süre için ödünç alınabilmektedir.

Üsküp "Köprü" Kültür, Sanat ve Eğitim Derneği (<http://www.koprudernegi.com>; info@koprudernegi.com) 2003 yılında kurulmuştur. "Köprü" derneğinin "Şair Aşık Çelebi Kütüphanesi" 4 Şubat 2005'te açılır. Bu kütüphanede 8000 kitap, "Birlik" gazetesinin ve "Sesler" dergisinin arşivi bulunmaktadır. Kitaplar başta Türkiye'de okuyan Makedonyalı öğrenciler tarafından temin edilmiştir. Ayrıca farklı Türk yayınevlerinden de kitap desteği olmuştur.

Gostivar Abdülhakim Hikmet Doğan Eğitim, Kültür ve Sanat Merkezi – ADEKSAM (www.adeksam.mk; adeksam@live.com) 1997'de kurulur. ADEKSAM'ın kütüphanesinde 1200 kitap var. Mukbil Beyzat vefat ettikten sonra eşi Esen Beyzat onun kitaplığını ADEKSAM'ın kütüphanesine bağışlamıştır.

Bunun dışında Makedonya'da bulunan birçok Türk sivil kuruluşlarında da küçük kitaplıklar vardır. Devlet, kurumların ve sivil toplum kuruluşlarının kitaplıklarını zenginleştirmeye ve korumaya büyük özen göstermekte ve bu bilinci gelecek nesillere aktarmak için çalışmaktadır. Gelecekte kitap bağışları varolan kütüphaneleri zenginleştirebilir veya yeni kütüphanelerin kurulmasına vesile olabilir.

VI. Türkoloji Konularının Yer Aldığı Süreli Yayınlar

Bilim adamlarının yetişmesi, gelişmesi ve yeni görüşlerle beslenmesi için süreli yayımlar çok önemlidir. Süreklilik dergicilikte çok önemli özellik olduğundan bu çalışmada Makedonya’da süreli olarak kesintisiz çıkan bilim dergilerine yer verilmiştir⁴⁸.

Bu incelemede adı geçen akademisyenlerin farklı dergilerde Türk dili, edebiyatı ve kültürü ile ilgili çok sayıda bilimsel yazısı vardır. Bu hocaların dışında Prof. Dr. Numan Aruç’un, Prof. Dr. Adnan İsmaili’nin, Prof. Dr. Abdullah Hamiti’nin, Mr. İvona Stoyanovska’nın,⁴⁹ Mr. Elvin Hasan’ın da Türkoloji ile ilgili araştırmaları vardır. Türçenin etkisi hakkında Prof. Dr. Lilyana Minova Gürkova’nın, Prof. Dr. Zuzana Topolinska’nın, Prof. Dr. Boris Markov’un, Prof. Dr. Vladimir Tsvetkovski’nin, Prof. Dr. Kosta Peev’in, Prof. Dr. Aneta Duçevska’nın ve Prof. Dr. Lilyana Guşevska’nın önemli çalışmaları vardır. Yasmina Moysieva-Guşeva, Yovanka Denkova ve Lusi Karanikolova-Çoçorovska, Türk edebiyatı ile ilgili makaleler yazmıştır.

Her devlet üniversitesinin ve devlet kurumunun genellikle yıllığı vardır. Kadrolu olarak çalışanlar bu yıllıklarda alanlarıyla ilgili makale yayımlar.

1965-2001 yılları arasında edebiyat, dil, kültür, bilimsel ve çeviri yazıları yayımlayan *Sesler* dergisi, Makedonya Türk edebiyatının, Türkoloji çalışmalarının ve çevirinin gelişmesi için büyük katkısı olmuştur. Bu dergide bütün metinler Türkçe olarak yayımlanmıştır.

Sesler dergisinden sonra edebiyat yazıları Üsküp Köprü Kültür, Sanat ve Eğitim Derneğinin *Köprü* adlı dergisinde (kopruedebiyat@gmail.com), bilimsel makaleler ise Gostivar Abdülhakim Hikmet Doğan Eğitim, Kültür ve Sanat Merkezi’nin *Hikmet* adlı dergisinde (<http://hikmet.mk>; <http://www.hikmetdersisi.org>; hikmetdersisi@hotmail.com) yayımlanır. *Köprü* dergisi 2002 yılından itibaren yurt içinden ve yurt dışından Türkçe şiirler ve öyküler, Türk edebiyatı, kültürü ve sanatı ile ilgili yazılar yayımlamaya başlar. 2017 yılında *Köprü’nün* 66. sayısı yayımlanmıştır. Bu dergide bütün yazılar Türkçe olarak yayımlanmaktadır. Uluslararası hakemli ilmi araştırma dergisi olan *Hikmet*, 2002 yılından itibaren sürekli yurt içinden ve yurt dışından Türk dili, edebiyatı ve kültürü ile ilgili makaleler yayımlamaktadır. 2017 yılında *Hikmet’in* 29. sayısı yayımlanmıştır. Son iki yılda *Hikmet* dergisi Türkçe, İngilizce ve Makedonca olarak üç dilde yazı kabul etmektedir. Üç dilli metinlerle *Hikmet* dergisi de çevirinin gelişmesi için etken olacaktır. Bunların dışında belirli bir süre *Üçüncü* ve *Sessiz Gemi* edebiyat dergileri yayımlanmıştır. 2007 yılında, Türk Dilini Araştırma Enstitüsü tarafından *Journal of Turkish Linguistics* adlı bilimsel derginin sadece iki sayısı basılablmıştır. 2017 yılında *Hoş Seda* adlı edebiyat dergisi okuyucuları ile buluşmuştur.

Gotse Delçev Üniversitesi Filoloji Fakültesinde, 2016 yılından itibaren *Palimpsest* adlı elektronik uluslararası hakemli bir dergi yayımlanmaktadır (palimpsest@ugd.edu.mk; <http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>). 2017 yılında *Palimpsest’in* 4. sayısı yayımlanmıştır. Lengüistik, edebiyat, çeviri, kültür araştırmaları içeren bu dergide Türk dili, edebiyatı ve kültürü ile ilgili makaleler de bulunmaktadır. *Palimpsest* dergisi Makedonca, İngilizce, Almanca, Fransızca, Rusça ve Türkçe olarak beş dilde yılda iki defa yazı kabul etmektedir.

Bunun dışında Gotse Delçev Üniversitesinin web sitesinde *UGD Academic Repository* (eprints.ugd.edu.mk/view) adlı bölümünde, üniversitede çalışanların bütün makaleleri yıl, konu, fakülte ve yazara göre taranabilip okunabilir. *UGD Academic Repository’de* Türk dili, edebiyatı ve kültürü ile ilgili makaleler de vardır.

⁴⁸ Makedonya’da devlet üniversitelerindeki yıllıklar, dergiler vs. gönüllü olarak hazırlanıyor; yazarlar ve editörler ücret almıyorlar. Birçok edebiyat dergisi de aynı kaderi yaşıyor. Bazı edebiyat dergileri Makedonya Kültür Bakanlığının Yıllık Projesine başvuruyor ve derginin hazırlanması ve basılması için maddi destek alıyor. Birçok kurum veya merkez dergilerini kendi imkânlarıyla veya sponsor desteğiyle hazırlayıp basmıştır.

⁴⁹ İvona Stoyanovska “Bahri Divanı ve İncelemesi” (Danışman: Doç. Dr. Cemal Aksu) başlıklı yüksek lisans tezini İstanbul Üniversitesinde 2015’te savundu.

Kaynaklar

Kitaplar

- 40 години Институт за национална историја 1948-1988. Институт за национална историја – Скопје, 1989.
- Монографија - 50 години Филолошки факултет 1946-1996. Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Филолошки факултет „Блаже Конески“ – Скопје, 1996.
- 60 години - Монографија 1946-2006. Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Филолошки факултет „Блаже Конески“ – Скопје, 2006.
- Balkan Ülkelerinde Türkçe Eğitim ve Yayın Hayatı Bilgi Şöleni (20-24 Nisan 1998) - Bildiriler. Türk Dil Kurumu Yayınları-Ankara, 1999.
- Balkan Türkoloji Tarihçesi ve Balkan Türkologları. - Т.С. Күлтүр ve Turizm Bakanlığı -Ankara, 2012.
- Државен Архив на Република Македонија (1951-2016) - The State Archives of the Republic of Macedonia (1951-2016) – Скопје, 2016.
- Alii, Sevin, Makedonya’da Türkoloji Çalışmaları. *Türk Edebiyatıyla İlgili Makaleler*. Üsküp, 2012.
- Grossman, Edith, Çeviri Neden Önemlidir? (Çeviri: Ayşe Ece). Yapı Kredi Yayınları – İstanbul, 2017.
- Димитријевски, Марјан, *Историја на институтот за национална историја - 65 години (1948-2013)*. Јавна научна установа Институт за национална историја-Скопје, 2013.
- Çelik, Mahmut. Gürel, Zeki, *Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Monografisi*. Gotse Delçev Üniversitesi – İştıp, 2016.
- Канчевски, Јанко, *Речник на турцизми, арабизми и персијанизми во мијачкиот говор* – Скопје, 2015.
- Mazova, Lilyana. Klinçe, Atilla, *Монографија - Со сигурни чекори до целта: 65 години НУ Турски театар - Скопје - Monografi - Emin Adımlarla Hedefe: 65 Yıl Türk Tiyatrosu - Üsküp*. Çeviri: Melahat Ali. Турски народен театар – Скопје, 2015.
- Stefanoski, Risto, *Türk Tiyatrosu-Monografi* - Монографија на турскиот театар. Çeviri: Melahat Ali. Milli Kurum Türk Tiyatrosu-Турски народен театар – Скопје, 2009.

Makaleler

- Ago, Aktan, Makedonya’da Türkçe Bilim ve Yüksek Eğitim Kurumların Kuruluş ve Çalışmaları. “Şemseddin Sami Hatırasına” 4. Uluslararası Dil ve Edebiyat Konferansı - Bildiri Kitabı -Tirana, 2016, s. 448-455.
- Ago, Arif, Vonço Boşkov’un Türkoloji Kültürüne Katkısı. *Sesler-Üsküp*, 1991, S. 252/253, s. 50-56.
- Aruç, Numan, Olivera Yaşar- Nasteva’nın Bir Sözlük Denemesi. *Hikmet* - Gostivar, 2010, S. 16, s. 18-36.
- Aruç, Numan, Makedonya’da Türkiyat Araştırmaları Tarihi. 3. Uluslararası Türkoloji Sempozyumu Bildiri Kitabı – Ankara, 2011.
- Çelik, Mahmut, Makedonya Türkoloji Duayenlerinden Prof. Dr. Arif Ago’nun Türkçe Eğitimine Katkıları. 21. Uluslararası Türk Kültürü Sempozyumu - Bildiriler. Kültür ve Turizm Bakanlığı - Ankara, 2016, s. 95-104.
- Hayber, Abdülkadir, Makedonya’da Türkçe Öğretimi (üniversite düzeyinde). *Balkan Ülkelerinde Türkçe Eğitim ve Yayın Hayatı Bilgi Şöleni - Bildiriler*. Türk Dil Kurumu Yayınları - Ankara, 1999, s. 301-307.
- Hoca, Fadıl, Makedonya’nın Bilge Adamı ve Türkoloğu Prof. Dr. Yusuf Hamzaoğlu’nun Özgeçmişi ve Eserleri Hakkında. *Hikmet* - Gostivar, 2013, S. 22, s. 14-32.
- İbrahim, Nazim, Makedonya - Üsküp Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Tarihçesi. *Hikmet* - Gostivar, 2013, S. 21, s. 26-34.
- İsmaili, Adnan, Kalkandelen Üniversitesi Felsefe Fakültesi Şarkiyat Bölümü (yayınlanmamış makale), 2017.
- Leontik, Mariya, İştıp Gotse Delçev Üniversitesi Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün Tarihçesi. *Sessiz Gemi* - Üsküp, 2011, S. 2, s. 98-101.
- Леонтиќ, Марија, Придонесот на Оливера Јашар-Настева во збогатувањето, стабилизацијата и стандардизацијата на турските лексички елементи во македонскиот јазик. *Зборник на трудови од*

научниот собир „Придонесот на македонските лингвисти во стабилизацијата и во стандардизацијата на јазичната норма на македонскиот јазик“, Институтот за македонски јазик „Крсте Мисирков“ - Скопје, 2012, s. 77-86.

